

תנועת הקיבוץ הדתי

כ"ט אדר א' תשע"א, 5.3.2011

גיליון מס' 249

שבת פרשת פקודי - שקלים

ממשכן לחברה - בין יחיד לצבור בְּדוֹמָה לְזֶה סֶדְרָה הָאֵמָה הַחֵיָה (ריה"ל, כוזרי ב כו)

מאת הרב עמית קולא, קיבוץ עלומים

'אמת נעדרת' מכנים אידיאולוגים וותיקים את תקופתנו שלנו. מבוכה חינוכית מלווה רבים מן המבקשים להנחיל 'ערכי דור הולך לדור בא'. פעמים שהשינויים המהירים בעולם התרבותי ממסכים בערפל את הבהירות המוסרית הישנה – מהו רע ומהו טוב? בלשון מדויקת יותר: איך מקיימים קהילה מאוחדת בימים של הפרטת כל? איך ממשיכים לקיים בעולם אינדיבידואליסטי, ערכים ציבוריים-כלליים? ומאיך גיסא, איך משמרים ייחודיות בעולם הסוגד לעגלי זהב המוניים?

פרשת המשכן – הפרויקט הציבורי הגדול אליו נרתמו בני ישראל ביציאתם ממצרים, מציב מבעד ללבושו הישן את הדילמות העדכניות ביותר. היות ואין אנו מצווים לעסוק באופן ממשי בבניין המשכן, ואף אם על כך יחלקו הארכיטקטים שבינינו, הרי שבעולמנו העכשווי אנו מצווים לפשוט מפרשיות המשכן את לבושן הישן ולחשוף את התנגשות הערכים הנצחית התוססת בו. מהו הרמז, קצה החוט, שנשלח לנו דרך פרשיות אלו לפיזור הערפל הערכי-חינוכי?

למימושו של כל מיזם דרושים משאבים. משאביו הכלכליים של המשכן מוצגים בשתי פרשיות עיקריות. האחת בפרשת תרומה:

וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹ...זֶהב וְכֶסֶף וְנַחֲשֵׁת וְתַכְלֵת...
והאחרת בפרשת כי תשא – שקלים:

זֶה תִּנְנוּ... מִחֻצֵי הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ... תְרוּמָה לִידוֹד: הָעֶשִׂיר לֹא יִרְבֶּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמִּחֻצֵי הַשֶּׁקֶל.
ראוי לשים לב כי עיקרו של המשכן נבנה מן התרומה הראשונה – ממנו הכלים והמבנה, בגדי הכהנים והיריעות - הכל מכל כל. תרומת מחצית השקל, לעומת זאת, שימשה לרכיבים שוליים במשכן, לאותן טבעות המורכבות בבסיס קרשי המשכן – האדנים ולווי העמודים [לח כז-כח]. במיוחד לאור עובדה זו, יש להקשות: מדוע יש צורך בשני מקורות מימון?

הבדל יש בין שתי התרומות: הראשונה - תרומה מרצון, התלויה בנדיבות לב המגוונת באפשרויותיה והבלתי מוגבלת בכמותה. השנייה - מס גולגולת - חוב שוויוני, שאינו תלוי לא ברצונו של התורם ולא באפשרויותיו הכלכליות. מדוע תובעת התורה לסלול את מימונו של המשכן דרך שני נתיבים אלו?

המשכן, כך קובע הארכיטקט שבקדש, צריך להבנות בעיקר מנדבת הלב, מעומק הנפש, מכל בדיל של כשרון אמנותי, חברתי או רצוני הקיים בקבוצה. לשם כך יש צורך לשחרר את הכישרונות, לפתוח את האפשרויות, להרחיב את אופיו של הפרויקט עד שיוכל לכנס מתחת לכנפיו: רבים, מגוונים ושונים. תביעה להיענות לאתגר

ציבורי לא חייבת [גם לא יכולה] לבוא על חשבון הייחודיות האישית והצורך [שלא לומר: הערך] של המימוש העצמי. מיזם ציבורי ראוי לשמו חייב להיות מספיק רחב ומגוון דיו, כדי לעורר, לאתגר ולמצות את הטוב מכל אלו שאליו הוא פונה. היחיד הנענה לקריאה הציבורית אמור לחוש כי היענות זו מוציאה ממנו את המיטב. הוא ימצא בפרויקט הציבורי הגדול את הדרך להביא לידי ביטוי את יכולותיו הכלכליות והמעשיות, את כישורונותיו האמנותיים או החברתיים. רק כך יש סיכוי שהמשכן ייבנה במגוון צבעיו ובמלא הדרו. העמדה בשלשות או תביעה נטולת אישיות ואנושיות להיענות לצרכי הכלל, במידה ותזכה להד בליבו של מישהו, תוליד תוצר אפרורי מעוקר של איזוני כוחות מוגבלי כשרון.

יחד עם זאת, בשוליים או שמא יש לומר בבסיס, יש להציב מסגרת קשוחה ושוויונית המטשטשת במידה רבה את ההבדלים בין חברי הקבוצה ומטילה עליהם משימה שווה באופן מכני: העשיר לא ירבה והדל לא ימעט. יש מקום להקשיב לעמדת הפרשנים הרואים את תפקידם של האדנים [העשויים ממתכת] לשמור את עצי המשכן מלחלוחית הקרקע. כדי לקיים חברה אחת יש צורך בהתגייסות שוויונית – איש לא יעדר - למאבק ולמשמר מפני אויבים מבחוץ המבקשים בכוח זרועם או בנטיפי רעל תעמולתם להדביק בחברה ריקבון ולמוטט את קיומה.

הרעיון הקיבוצי ידע לנסח שוויון מורכב: 'מכל אחד לפי יכולתו לכל אחד לפי צרכיו' לפי האמור בפרשת המשכן יש להבין את התביעה 'מכל אחד לפי יכולתו' כאמירה איכותית לא פחות מאשר אמירה כמותית. יש להתאים רכיבים באתגר הציבורי הגדול אל האנשים. יש להרחיבו דיו כדי שכל מי שאנו מבקשים שיהיה בתוכנו, ימצא את מקומו המדויק. יחד עם זאת על כל השותפים לזכור שישנם מאבקים, שכל מי ש'המשכן' יקר בעיניו, מחויב להתגייס אליו בכל לב לא רק לפי כוחו אלא לפי טיבה של המשימה ועוצמת חשיבותה לקיום והגנת הקהילה.

הרב ד"ר עמית קולא, הוא רב קיבוץ עלומים ושותף בבית המדרש לסטודנטים באוניברסיטת בן גוריון. כיהן כראש ישיבת הקיבוץ הדתי בקיבוץ עין צורים, והיה שותף בבית המדרש של הגרעין התורני בלוד. עבודת הדוקטורט שלו - 'תורה לשמה במשנת הרב קוק' עוסקת באתגרי התקופה דרך הפריזמה של לימוד התורה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il